

Ötven éve körbejár

„Szombaton megindítják az órákat, a figurák is megjelennek majd napjában többször a játékműzön, de a zenére, a harangjátékokra várni kell. A harangjáték komplikált szerkezete ösre készül el. Terv volt, hogy az óramű zenejátékát gramofonlemezre veszik, és egyelőre így indítják el a játékokat. Azonban a lemezeket sem tudják elkészíteni. Csak augusztus 10-re lesznek kész a munkával. Így a város kénytelen a harangjáték bemutatóját tíz nappal elhalasztani.” — írja a Délmagyarországi 1936. aug. 1-jei száma.

A Dóm tér épületegyüttesének megálmodója és tervezője, Rerrich Béla még 1929-ben elgondolta a déli homlokzatra azt a zenélőórát, amelyet akkor az egyetem jelképének szántak. A Rerrich tervezte számlap körüli figurák és a zenélőóra azonban csak később készült el. Az óraszerkezetet a kiváló felkészültségű szegedi órásmester, Csury Ferenc készítette el 1936-ban. (Hogy Csury milyen komoly mesterembere volt szakmájában, 1937-ben, a Szegedi Ipari Vásáron bemutatta a nagy újdonságot, a szinkronórát.)

A zenélőóra figuráit előbb Petri-Pick Lajos szegedi származású szobrászművész kívánták elkészíttetni, azonban a munkát Kultay Lajos faszobrász végezte el. A város vezetői Tóth Béla helyettes polgármester vezetésével 1936-tól kezdődően rendszeresen foglalkoztak a zenélőóra sorsával. A Szalay József, Buday György, Cs. Sebestyén Károly, Kövér Tibor és Pfeiffer Elek összetételű bizottság folyamatosan jelentésben számolt be a megvalósítás előrehaladtáról.

A szobrok készültével mind nehezebb megoldásnak mutatkozott a zenei szerkezet megoldása. Az órájáték építője, különféle lehetőségeket javasolt. Elsőként gramofonszerkezetre gondolt, s ennek hangját hangerősítők segítségével szándékozott megszólaltatni. Másik megoldásnak kínálkozott az úgynevezett hengeres szerkezet, amely a régi muzsikáló óráknál bevált megoldásnak bizonyult. Végül is a zengő fémrudakból álló klaviatúrát fo-

gadták el, mondván ez a megoldás illik legjobban a Dóm tér hangulatához.

Megszólal a Dóm téri órájáték. (Délmagyarországi 1936. július 26.) „A múlt év nyarán egy szegedi órásmester, Csury Ferenc ajánlotta fel, hogy elkészíti Klebelsberg álmát. 18 fából faragott szobor, egy-egy szobor 160 cm. Minden 12. és 6. óráutéskor ez a 18 figura kivonul az óraház hatalmas kapuján, és megkezdődik a játék. A figurák az egyetemi rektort, a négy dékánt és 12 diákot ábrázolnak. A sor végül a pedellus figurája — akkor egyedüli élő személy — zárja. Kegyeletképpen a város közönsége — ti. Klebelsberg Kunó korábbi vallás- és közoktatásiügyi miniszter 1932-ben meghalt. (B. J.) — a rektor figúráját Klebelsberg-ről mintázta meg. A közel 2 méteres szobor a szegedi egyetem díszruhájában ábrázolja az államférfit. A Klebelsberg-szobrot az órahenger legelőkelőbb helyére szerelték fel. A szobor mögött a dékánok. A 12 diák történelmi alakokat mintáz. A pedellus minden játék előtt csönget, a csengő szavára jelennek meg a toronykapuban a rektor, a dékánok és a 12 diák.”

A zenélőóra kivitelezésén egy évén át dolgoztak. Tulajdonképpen két szerkezetet alakítottak ki. Az egyik az órákat hajtja, a másik a szobrokat mozgatja. Ezeket a hangszekrény egészíti ki. Ez utóbbi eredeti szerkezet mindössze néhány érzékeny szeges acélhengerből és apró üvegfóliákba zárt pár csepp higanyból állt, és arra szolgált, hogy a zenedarabokat visszaadja. A hangokat azután mikrofonnal erősítették fel. A zenedarabokat Belle Ferenc javallatára Siklós Albert professzor állította össze, a következő témákat dolgozva fel: Ballag már a vén diák. Egy régi magyar karácsonyi ének, régi szegedi népdal és Tinódi Lantos Sebestyéntől: A szegedi veszedelem. A harangjáték műsora 8 percig tartott, és ezalatt a 18 figura kivonult. Ezte a diákok automatikusan kigyulladó színes lamponokkal jelentek meg, egy nagy, villogó szemű bagoly huhogása közben.

A Dóm téri zenélőórát 1936. augusztus 1-jén he-

lyezték üzembe, zenét 10 nappal később adtak hozzá. Tehát a végleges „felállítás” augusztus 10., éppen 50 esztendeje.

A zenélőóra több évi szünet után napjainkban ismét pompázik nagyszerűségében. Az óraszerkezet egy hengerből áll, Vaszy Viktor 9 percre komponált zenéjével. A szobrok modelljei: Klebelsberg Kunó (rektor), Brassai Sámuel, Kolosváry Sándor, Tóth Lajos és Herman Ottó (dékánok). A diákok: Dugonics András, Mikos Kelemen, Petőfi Sándor, Szemere Bertalan, Vasvári Pál, Barabás Miklós, Bercsényi Miklós, Bessenyei György Csokonai Vitéz Mihály, Kazinczy Ferenc, Tinódi Lantos Sebestyén és Vedres István. A pedellus: András József. A forgó kerék 24 óránként automatikusan kapcsolja a világítást, valamint a figurák mozgását, az acéllemezeken.

A Dóm téri zenélőóra megvalósításának korában, de napjainkban is hazánkban egyedülálló. Számlapján, amely 250 centiméter átmérőjű, a hold és a csillagrendszer színes képei láthatók. A számlapon rézdomborítású állatkör és a tizenkét hónap stilizált képével díszített.

Rerrich Béla észak-európai téglastílusban megvalósított hatalmas művéhez méltóképpen járul hozzá a gondolatát megvalósított szegedi órásmester műve, a szegedi zenélőóra, amelyhez fogható, megvalósításában és kivitelezésében alig található Európában.

Bátyai Jenő

Televízióvétel — műholdról

Adóhálózatra van szükség ahhoz, hogy egy közepes méretű ország területét televízióműsorral besugározzuk. Vannak viszont a Földünkön olyan hatalmas területek, ahol adóhálózatot csak óriási költségekkel építhetnek. Ilyen például Brazília, India, Kanada, vagy a Szovjetunió és az Egyesült Államok. Hasonlóképpen nehézségeket okozna Indonézia vagy Japán több ezer szigetének ellátása tv-programmal a hagyományos módon. Pedig ezeken a területeken igen sokan élnek. Ez a kérdés már régóta foglalkoztatja a szakembereket. A feladatra szinte egyedüli megoldást kínált a több mint 15 éves múltú visszatekintő űrhírközlés. Az alap gondolat: olyan műholdra helyezik a televízióadót, amely úgy kering a Föld körül, hogy mindig ugyanazon pontja felett van (a Földről nézve „áll”). Ilyen műholdról kontinensnyi területet lehet egyszerre besugározni.

Már több éve működnek olyan műholdak, amelyek a földi mikrohullámú hálózatokhoz kapcsolódva nagy távolságokra juttatják el a televízióadók modulációs jelét. Ezzel a módszerrel azonban a nagy területek besugárzása nehézségein nem lehet segíteni, mert földi mikro- és adóhálózatot kell kiépíteni. Ebben a rendszerben a műhold földi állomása drága és bonyolult, nagy átmérőjű antennát igényel.

Új paradicsomfajták bemutatója

Bemutatóval egybekötött paradicsomtermesztési tanácskozást rendeztek Kecskeméten, a Zöldsegítségteremtési Kutatóintézet Fejlesztő Vállalat tenyészkerjében. A részt vevő ipari, kereskedelmi, termelői szakemberek figyelmét tíz új nemesítésű paradicsomfajta hívta fel. Ezek teljes választékot adnak az ipari, illetve az étkezési paradicsomtermesztéséhez, s külföldön is érdeklődést keltettek. A

nagy külföldi vetőmag-termelő cégek sok esetben a magyar fajtákat részesítik előnyben, és rendszeresen magigénnyel jelentkeznek a hazai nemesítőknél, magsszaporítóknál. Jelenleg kilenc kecskeméti nemesítésű paradicsomfajta magját exportálják. Közöttük a Mobil kemény bogójú, jól szállítható, 130-150 grammos, kitűnően szeletelhető szemektel nevel. A Robot korai érésével, jó színeképződésével tűnik ki. Ez évben kezdtek meg a K-581-es szaporítását; ez a fajta tárolhatóságával tűnik ki. A júliusban leszedett, henger alakú termés megfelelő rak-tározással még decemberben is megőrzi színét, frissességét.

A házi kertekbe a helvta-karékos, folyton növő lugszfajtát ajánlják a kutatók. Ebből már az idén megfelelő mennyiségű magot kínálnak.

Veszélyes virágföld

A cserepes virágok földje gyakran táptalaja és göcöntja a kórokozó kanna-nés (Aspergillus) nemzet-ségbe tartozó gombáknak. Az egészséges emberre a szobalevegő belélegezhető gombaspórái nem hatnak. De mint arról a nyugat-berlini Robert Koch Intézet munkatársa nemrég beszámolt, az idült légzőszervi betegségben szenvedő embe-rekben ezeknek a gombák-nak a belélegezése és a tüde-jükben való meglepedése ereik károsodására, és vég-zetes vérzésekre vezetethet. Különösen a legyengült im-munrendszerű betegek ke-rülhetnek életveszélybe a gombáktól. Ezért kívánatos minden virágföldet, de a di-ó is (az szintén az Asper-gillus gombák termőhelyévé válhat) távol tartani a csök-kent immunreakciójú bete-gektől

(APN-KS)

MÍ? HOL? MKOR?

1986. AUGUSZTUS 7., CSÜTÖRTÖK — NÉVNAPO: IBOLYA
A Nap kel 5 óra 29 perccel, és nyugszik 20 óra 12 perccel.
A Hold kel 6 óra 55 perccel, és nyugszik 21 óra 18 perccel.

VIZÁLLÁS

A Tisza vizállása Szegednél szerdán plusz 115 cm (álló).

HETVENÖT ÉVE	
született Bibó István (1911–1979) egyetemi tanár, 1946 és 1948 között a szegedi egyetem politika tanszékének tanára, államtudományi szakíró és nemzetbölcsész.	20.00: Romantika
	20.30: Vendéjáték — a Katona József Színház Prágában
	20.50: Éjszakai kaland — amerikai film — (ism.)
	21.05: Híradó 2.
	21.25: Etűdök plakátokra — 2.
	21.50: A nősülés viszontagságai — lengyel filmsorozat — 1.
	22.50: Képujság
HATVANÖT ÉVE	
halt meg Alekszandr Blok (1890–1921) szovjet-orosz költő, dramáiro, kiváló esszéista.	
MOZIK	
Vörös Csillag: délelőtt 10, délután fél 4, háromnegyed 6 és 8 órakor: Az ártatlanság bizonyítása (színes, m. b. angol krimi. III. helyár).	17.24: Híradó
Fáklya: háromnegyed 3 órakor: Hamupipőke (színes, m. b. amerikai rajzfilm) negyed 6 és fél 8 órakor: A Bombanó (színes, m. b. amerikai filmvígjáték. III. helyár! Csak 16 éven felülieknek!).	17.45: A tanító — sorozatfilm
Szabadság: fél 4, háromnegyed 6 órakor: Szereltem első vérg (színes magyar film. II. helyár!) este 8 órakor: Hátsó ablak (színes, m. b. amerikai krimi. III. helyár!).	18.15: Tudományos tv-mozaik
Kertmozi: (Újszeged) este 9 órakor: Love story (színes amerikai film. Kiemelt helyár!).	18.45: Hazai együttésk műsoraiból
Kiskörössy Halászsárda, kert: éjszaka 24 órakor: Kék villám (színes, m. b. amerikai film. Kiemelt helyár!).	19.15: Rajzfilm
Kiskörössy Halászsárda (videomozsi) este 8 órakor: A nagyfőnök (színes hongkongi karatefilm).	19.30: Szivárvány — pol-i magazin
ÜGYELETES GYÓGYSZERTAR	
Klauzál tér 3. szám (13/57-es). Este 8 órától reggel 7-ig. Csak sürgős esetben.	20.00: Szivárvány — pol-i magazin
	21.00: Komoly zene
	21.10: Nevetséges és más történetek
	21.40: Minikabare
	22.10: Híradó
	22.30: Műsorráadás
BALESETI, SEBESZETI ÉS UROLOGIAI FELVÉTELI ÜGYELET	
Ma a balesetet szenvedett személyeket a II. Kórház (Tolbuhin sgt. 57.) veszi fel, sebészeti felvételi ügyeletet az I. sz. Sebészeti Klinika (Pécsi u. 4.), urológiai felvételi ügyeletet a II. Kórház tart.	
EJSZAKAI	
Este 7 órától reggel 7 óráig a felnőtt lakosság részére: Szeged, Hunyadi János sgt. 1. sz. alatt. Telefon: 10-100.	
GYERMEKORVOSI ÜGYELET	
Munkanapokon 13 órától másnap reggel fél 8 óráig, szombaton, vasárnap és munkaszüneti napokon reggel fél 8 óráig a Lenin krt. 20. sz. alatti körzeti gyermekorvosi rendelésben történik a sürgős esetek orvosi ellátása.	
GYERMEK FÜL-ORR-GEGESZETI ÜGYELET	
Minden kedden és csütörtökön 19 órától reggel 7 óráig, szombatonként reggel 8-tól déli 12 óráig a gyermek fül-orr-gégészeti ügyelet az Újszegedi Gyermek-kórházban van (Szeged, Odesz-száki krt. 37.). Telefon: 22-655. Egyéb napokon a Fül-Orr-Gége Klinika tart ügyeletet Szeged (Lenin krt. 111.). Telefon: 21-122.	
FOGORVOSI ÜGYELET	
Mindennap 22 órától reggel 6 óráig, szombaton reggel 7 órától hétfő reggel 7 óráig: Szeged, Zöld Sándor u. 1-3. Telefon: 14-420.	
SOS LELKISÉGEL-SZOLGÁLAT	
Mindennap este 7-től reggel 7 óráig. Telefon: 11-000.	
	0.10: Himnusz
	0.15: —
	4.20: Éjfél után...
PETŐFI	
8.05: Régi híres primások muzsikálnak	
8.20: A Szabó család...	
8.50: Tíz perc külpolitika	
9.05: Napközben	
12.10: Fűvösindulók	
12.25: Utikalauz udulóknek	
12.30: Nemzetiségek zenéjéből	
13.05: Nostalgiahullám	
14.00: Randevű a Jókai-klubban — az Új Tükör és a Magyar Rádió vendége: Kincses Veronika	
15.05: Sport — közvetítés az ottusa vb-ról, a vívásról	
15.10: Operaságerek — (ism.)	
15.45: Törvénykönyv — (ism.)	
16.00: Sport — közvetítés az ottusa vb-ról, a vívásról	
16.05: Rockhangversenyekről	
16.53: Néhány perc tudomány	
17.08: Sport közvetítés az ottusa vb-ról, a vívásról	
17.10: Wynton Marsalis dzsessz-együttese játszik	
17.30: Hírosima — tüelők	
18.30: Slágerlista	
19.05: Sport — közvetítés az ottusa vb-ról, a vívásról	
19.15: Operettkedvelőknek	
20.05: Reklámparádé	
20.08: A Poptarisznya dalaiból	
21.05: A visszaút nehezebb!	
21.58: Elvis Presley összes felvételei — 6. — (ism.)	
23.20: —	
0.14: Klasszikus operetekből	
0.15: —	
4.20: Éjfél után	

KOSSUTH

8.20: Darvasi István jegyzete
8.30: Purcell: Didó és Aeneas 3 felvonásos opera
9.29: Daróci Bárdos Tamás: Lakodalmi koszorú
9.44: Nefejeles
10.05: Két keréken Magyarországon — (ism.)
10.35: Bogar István: A kevély kiskakas — zenés mese Kormos István versére
10.45: Évszázadok mester-művei
11.42: Kedves Michele — Natalia Ginzburg regénye — 8.
12.30: Ki nyer ma?
12.45: Intermikrofon
13.00: Lemezmuzeum
13.40: Kapcsoljuk a szolnoki stúdiót
14.10: A magyar széppróza századai — Tömörkény István: A házasság első éve
14.25: Névnapi köszöntő
15.00: A csodák birodalmában
15.29: Zenei Tükör — (ism.)
16.05: Révkalauz
17.00: Nóták
17.30: Illés Endréről emlékezzünk
18.25: Mai könyvajánlatunk
19.15: Mondtam a magamét a kultúráról — Tabi László — 1.
20.18: Epizódok a budapesti Liszt-Bartók versenytörténetéből — 2.
20.58: Új Csajkovszkij-lemezeinkből
21.40: A híradástechnika és a komplex program
22.20: Tíz perc külpolitika
22.30: Leonie Rysaneck opera-áriákat énekel
22.50: Keleti csemege
23.00: A dzsessz világa
0.10: Himnusz
0.15: —
4.20: Éjfél után...

BUDAPEST 1.

8.35: Tv-torna	
8.30: Szüneti matiné	
10.10: Jackson út — francia tv-filmsorozat — 1. — (ism.)	
11.40: Képujság	
16.35: Hírek	
16.40: Így tanultunk oroszul — 2.	
17.10: Tv-börze	
17.20: Képujság	
17.25: Meghökentő mesék — angol tv-filmsorozat	
17.50: Betűreklám	
17.55: Új Reflektor Magazin	
18.55: Reklám	
19.05: Tv-torna	
19.10: Esti mese	
19.20: Reklám	
19.30: Híradó	
20.00: Reklám	
20.05: Oppenheimer — angol tv-filmsorozat — 4.	
21.05: Betűreklám	
21.10: Panoráma	
22.10: Ördög bujt a vonóba — cigányzenészek találkozási Obudán	
22.40: Híradó 3.	
22.50: Himnusz	
BUDAPEST 2.	
17.50: Játsszunk báb-színházat — 10. — (ism.)	
18.25: Képujság	
18.30: Telesport	
18.55: Minden lehetséges — a Pécsi Körzeti Stúdió szerbhorvát nyelvű nemzetiségi műsora	
19.30: Haydn: D-dúr szimfónia angol film	

Gyorsított ütemű lakásépítkezés Szibériában

A 900 ezer lakosú Krasznójárszkban, Szibéria egyik legnagyobb városában évente mintegy tízezer család költözik új lakásba.

A város házigyáranak futószalagja már hosszú évek óta ilyen tempóban működik — mondta Jevgenyij Lobacsov, városi tanácselnök. — Az elmúlt 10 évben a város lakóinak csaknem a fele tudott javítani lakáskörülményein. Ahhoz azonban, hogy — amint ezt tervezzük — 2000-re minden családnál önálló lakásba költözhessen, a város építőiparának legalább kétszeresére kell növelnie a kapacitását. Kézenfekvőnek látszik a megoldás: építenünk kellene még egy házigyárat. Csak-hogy ez több évbe telne, vagyis kitűzött célunkat csak később tudnánk elérni. Ezt pedig nem akarjuk. Ezért úgy döntöttünk, hogy a meglévő házigyáron haj-tunk végre nagyszabású re-konstruktív ügy, hogy köz-ben a futószalagokat egy percre sem állítjuk le. Ez-zel a gyár kapacitását a jelenlegi, évenkénti 250 ezer négyzetméternyi lakóterület-ről 600 ezerre fogjuk nö-velni.

A város lakásállományá-nak gyorsított fejlesztését nem csupán a lakásigények

diktálják, hanem az is, hogy szeretnénk vonzó életkörülményeket teremteni Szibériában. Nem titok, hogy a hatalmas kiterjedésű, dinamikus fejlődő térség munkaerő-problémáit csak az ideérkezők segítségével tudjuk megoldani.

— Ha erre a zord vidékre akarjuk csalogatni az embereket — folytatta Jevgenyij Lobacsov —, gondoskodni is kell róluk, a kényelmükről, különben egyszerűen visszafordulnak. Figyelembe kell venni azt a tényt is, hogy az ideérkezők összetétele az utóbbi időkben minőségileg megváltozott. Míg korábban többnyire egyedülállóak jöttek, és csak egy időre, addig ma már családosan jönnek az emberek, és véglegesen szándékoznak letelepedni.

A lakásprobléma megoldásán kívül természetesen még sok dologgal foglalkozunk. Általános terv alapján folynak a városfejlesztési munkálatok, a lakásokon kívül építenünk kell iskolákat, óvodákat, bölcsődéket, kórházakat és rendelőintézeteket. Ki kell fejleszteni a kereskedelmi és szolgáltató-hálózatot, szükség van kulturális és sportlétesítményekre. Ezekhez az elemeket egy másik kombinát állítja

elő, amely a házigyárral párhuzamosan szintén meg akarja újítani és ki akarja bővíteni a termelését.

A lehetőségeikhez mértén mindkét vállalat részt vesz az új városközpont kialakításában. Ennek épület-együttesébe tartoznak majd az egyedi tervezésű hivatali és középületek, az új szálloda, színház, a Tudomány Háza stb.

— Meglehetősen nagy gondot jelentenek a városközpont elavult faépületei — mondta végezetül Lobacsov. — Arról van szó, hogy nem tudjuk egyszerűen kiköltöztetni a bennük lakókat új házakba. Másrésztől viszont sok faépület a város értékes építészeti és történelmi emlékei közé tartozik. Nem szabad lebontanunk, hanem restaurálni kell őket. Szóval, Krasznójárszk múltja is komoly feladatot állít elénk. Természetesen meg fogjuk oldani, igaz, nem ebben az ötves tervben.

A városban megkezdődött a metróépítés. A földalatti nagyon megkönnyíti majd a közlekedést Krasznójárszkban, amelynek lakossága — számításaink szerint — 1990-re eléri az egymilliót — és Szibéria harmadik milliós városa lesz.